

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نئوری و مسائل تجارت بین الملل

تالیف :

دکتر ابوالفضل شاه آبادی

(عضو هیأت علمی دانشگاه بوعلی سینا)

رقیه پوران

مهدی جعفری

سر شناسه	: شاه آبادی، ابوالفضل، ۱۳۴۷.
عنوان و پدیدآور	: تئوری و مسائل تجارت بین الملل /تالیف: دکتر ابوالفضل شاه آبادی، رقیه پوران، مهدی جعفری.
مشخصات نشر	: نور علم.
مشخصات ظاهری	: ۴۰۴ ص. :جدول، نمودار، مصور.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۰۴۲-۰
وضعیت فهرست نویسی	: پراساس اطلاعات فیبا (فهرست نویسی پیش از انتشار).
یادداشت	: کتابنامه ص ۴۰۴
یادداشت	: شاه آبادی، ابوالفضل، ۱۳۴۷، مولف.
یادداشت	: پوران، رقیه، ۱۳۶۲، مولف.
یادداشت	: جعفری، مهدی، ۱۳۶۳، مولف.
موضوع	: اقتصاد بین الملل.
موضوع	: تجارت بین الملل.
شناسه افزوده	: راسخی، سعید، ۱۳۲۷، ویراستار علمی.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ :ت ۲ ش ۱۴۱ HF
رده بندی دیویی	: ۳۳۷.۱۰

انتشارات نور علم: تهران - خیابان دماوند - خیابان زاهد گیلانی - پلاک ۲۳۸

۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹

noreelm@yahoo.com

تئوری و مسائل تجارت بین الملل

تالیف: دکتر ابوالفضل شاه آبادی، رقیه پوران، مهدی جعفری

ویراستار علمی: دکتر سعید راسخی

ناشر: نور علم

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۱

چاپ و صحافی: الغدير

قیمت: ۱۲۸۰۰ تومان

پخش در تهران: کتابیران - ۱۵ - ۶۶۵۶۶۵۱۱ پایگاه اینترنتی: www.nooreelm.com

موبایل کار: در صورت عدم دسترسی به کتابهای این انتشارات، از طریق تماس با شماره زیر

کتابها با پست به تمام نقاط ایران ارسال می شود. ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
بخش اول	
فصل اول: نظریات کلاسیک تجارت بین الملل.....	۵
۱-۱- نظریه مزیت مطلق آدام اسمیت.....	۶
۲-۱- نظریه مزیت نسبی (هزینه‌های نسبی) ریکاردو.....	۷
۳-۱- مزیت نسبی با پول.....	۹
۴-۱- نظریه هزینه فرصت.....	۹
۱-۴-۱- اساس تجارت بین الملل و منافع آن در شرایط هزینه‌های ثابت.....	۱۰
۲-۴-۱- اساس تجارت بین الملل و منافع آن در شرایط هزینه‌های صعودی.....	۱۲
سئوالات چهارگزینه‌ای.....	۱۵
فصل دوم: مقدمات نظریات نئوکلاسیک تجارت بین الملل.....	۳۱
۱-۲- تعادل و مفاهیم مربوط به آن.....	۳۱
۱-۱-۲- تجزیه و تحلیل تعادل جزئی.....	۳۱
۲-۱-۲- منحنی پیشنهاد یک کشور.....	۳۳
۳-۱-۲- تجزیه و تحلیل تعادل عمومی.....	۳۴
۴-۱-۲- رابطه مبادله.....	۳۵
۵-۱-۲- حساسیت منحنی پیشنهاد تجارت، تقاضای واردات و عرضه صادرات.....	۳۶
۶-۱-۲- تعادل چندگانه و شرط پایداری تعادل.....	۳۹
۲-۲- منحنی امکانات تولید و عوامل تعیین‌کننده آن.....	۴۰
۱-۲-۲- بازده نسبت به مقیاس تولید.....	۴۱

۴۲	۲-۲-۲- شدت کاربرد عوامل تولید
۴۶	۲-۲-۳- وفور نسبی عوامل تولید (موجودی عوامل تولید)
۴۷	۲-۳- پدیده تقاضای معکوس (برگشت تقاضا)
۴۹	سئوالات چهار گزینه‌ای
۶۳	فصل سوم: نظریات نئوکلاسیک در تجارت بین‌الملل
۶۳	۱-۳- الگوی ساده تجارت
۶۵	اهمیت بی‌اهمیت بودن (اهمیت کوچک بودن)
۶۵	۲-۳- نظریه معمول تجارت بین‌الملل
۶۸	۱-۲-۳- حالت کشور کوچک تحت هزینه‌های فرصت فزاینده
۶۹	۲-۲-۳- تجارت براساس تفاوت در سلیقه‌ها
۷۱	۳-۳- نظریه هکشر-اوهلین
۷۲	۱-۳-۳- قضیه هکشر-اوهلین (H-O)
۷۵	۳-۳-۳- چهارچوب تعادل عمومی در نظریه هکشر-اوهلین
۷۷	سئوالات چهار گزینه‌ای
۹۳	فصل چهارم: آزمون‌های تجربی و نظریات تکمیلی تجارت بین‌الملل
۹۳	۱-۴- آزمون‌های تجربی نظریات تجارت بین‌الملل
۹۳	۱-۱-۴- الگوی ریکاردویی
۹۳	۲-۱-۴- الگوی هکشر-اوهلین
۹۷	۲-۴- نظریات تکمیلی تجارت
۹۷	تجارت براساس صرفه‌جویی‌های مقیاس
۹۸	تجارت محصولات همگن متمایز
۱۰۰	۳-۴- تجارت براساس الگوهای شکاف تکنولوژیکی و عمر محصول
۱۰۰	۱-۳-۴- الگوی شکاف تکنولوژیکی (تئوری پیشرفت تکنولوژیکی)
۱۰۱	۲-۳-۴- الگوی دوران عمر محصول (مدل سیکل تولید در تجارت)
۱۰۴	۴-۴- هزینه‌های حمل و نقل و کالاهای غیر تجاری
۱۰۷	سئوالات چهار گزینه‌ای

فصل پنجم: رشد اقتصادی و تجارت بین‌الملل.....	۱۱۹
۵-۱- رشد عوامل تولید.....	۱۱۹
۵-۱-۱- قضیه ریبرزینسکی.....	۱۲۱
۵-۲- پیشرفت فنی.....	۱۲۲
۵-۲-۱- پیشرفت فنی خنثی.....	۱۲۲
۵-۲-۲- پیشرفت فنی کار اندوز.....	۱۲۳
۵-۲-۳- پیشرفت فنی سرمایه‌اندوز.....	۱۲۳
۵-۳- اثر رشد عوامل تولید (پیشرفت فنی) بر تجارت.....	۱۲۵
۵-۳-۱- رشد و تجارت (حالت کشور کوچک).....	۱۲۵
۵-۳-۱-۱- اثر رشد تولید بر تجارت.....	۱۲۵
۵-۳-۱-۲- اثر رشد مصرف بر تجارت.....	۱۳۱
۵-۳-۱-۳- اثر خالص رشد بر تجارت.....	۱۳۴
۵-۴- رشد عوامل تولید، تجارت، رفاه (کشور کوچک).....	۱۳۵
۵-۵- رشد، رابطه مبادله و رفاه کشور بزرگ.....	۱۳۸
۵-۶- رشد فلاکت بار.....	۱۳۹
۵-۷- تغییرات سلیقه.....	۱۴۳
۵-۸- رشد، تغییر در سلیقه‌ها و تجارت در دو کشور.....	۱۴۴
۵-۸-۱- رشد و تجارت در دو کشور.....	۱۴۴
۵-۸-۲- تغییر در سلیقه‌ها و تجارت در دو کشور.....	۱۴۶
سئوالات چهارگزینه‌ای.....	۱۴۸
فصل ششم: سیاست بازرگانی.....	۱۶۶
۶-۱- تعرفه.....	۱۶۶
۶-۱-۱- سیستم‌های طبقه‌بندی تعرفه‌های گمرکی.....	۱۶۷
۶-۱-۲- آثار اقتصادی تعرفه گمرکی بر تجارت- کشور کوچک (تعادل جزئی).....	۱۶۹
۶-۱-۳- اثر تعرفه بر اضافه رفاه مصرف‌کننده-حالت کشور کوچک.....	۱۷۱
۶-۱-۴- هزینه‌ها و منافع ناشی از وضع تعرفه.....	۱۷۳

- ۱-۶-۵- اثرات اقتصادی تعرفه گمرکی بر تجارت -کشور بزرگ (تعادل جزئی) ۱۷۵
- ۱-۶-۶- اثرات اقتصادی تعرفه گمرکی بر تجارت -کشور کوچک (تعادل کلی) ۱۷۶
- ۱-۶-۷- قضیه استالپر-ساموئلسون ۱۷۸
- ۱-۶-۸- اثرات اقتصادی تعرفه گمرکی بر تجارت -کشور بزرگ (تعادل کلی) ۱۸۰
- ۱-۶-۹- تفسیر نموداری آثار وضع تعرفه در کشور بزرگ ۱۸۰
- ۱-۶-۱۰- آثار وضع تعرفه در کشور بزرگ- تجزیه و تحلیل تعادل عمومی ۱۸۲
- ۱-۶-۲- تعرفه بهینه و تلافی (تعرفه‌ای) ۱۸۳
- ۱-۶-۲-۱- تفسیر نموداری تعرفه بهینه و تلافی ۱۸۴
- ۱-۶-۳- دلایل مختلف حمایت و وضع تعرفه ۱۸۶
- ۱-۶-۳-۱- بهبودی نرخ مبادله ۱۸۶
- ۱-۶-۳-۲- نظریه حمایت از صنایع نوپا ۱۸۸
- ۱-۶-۳-۳- بحث ضد دامپینگ ۱۸۹
- ۱-۶-۳-۴- نظریات سفسطه‌آمیز در مورد حمایت ۱۹۰
- ۱-۶-۴- نرخ تعرفه حمایتی موثر ۱۹۱
- ۱-۶-۵- محدودیت‌های غیر تعرفه‌ای ۱۹۳
- ۱-۶-۵-۱- انواع سهمیه‌های وارداتی ۱۹۴
- ۱-۶-۵-۲- اثرات اقتصادی سهمیه وارداتی ۱۹۵
- ۱-۶-۵-۳- مقایسه آثار سهمیه‌بندی واردات و تعرفه گمرکی ۱۹۶
- ۱-۶-۶- سیاست‌های صادراتی ۱۹۷
- ۱-۶-۶-۱- یارانه صادرات ۱۹۷
- ۱-۶-۶-۲- هزینه‌های سوبسید (یارانه) صادرات ۱۹۷
- ۱-۶-۶-۳- اثر اقتصادی یارانه بر صادرات ۱۹۸
- ۱-۶-۶-۴- محدودیت‌های صادراتی ۱۹۸
- ۱-۶-۷- اثرات اقتصادی تعرفه و سهمیه وارداتی و مقایسه آن‌ها در حالت انحصار کامل ۱۹۹
- ۱-۶-۷-۱- تجارت تحت انحصار کامل بدون تعرفه ۱۹۹
- ۱-۶-۷-۲- تجارت تحت انحصار کامل با تعرفه گمرکی ۲۰۰

۲۰۱.....	۶-۷-۳- تجارت تحت انحصار کامل با سهمیه وارداتی
۲۰۲.....	۶-۷-۴- مقایسه تعرفه گمرکی و سهمیه در حالت انحصار کامل
۲۰۴.....	سوالات تستی
۲۲۵.....	فصل هفتم: هم‌پیوندی‌های اقتصادی و اتحادیه گمرکی
۲۲۵.....	۷-۱- انواع همکاری‌های تجاری و اقتصادی
۲۲۵.....	۷-۱-۱- موافقت‌نامه (کلوب) ترجیحی تجارت
۲۲۶.....	۷-۱-۲- ناحیه تجارت آزاد
۲۲۶.....	۷-۱-۳- اتحادیه‌های گمرکی
۲۲۶.....	۷-۱-۴- بازار مشترک
۲۲۷.....	۷-۱-۵- اتحادیه اقتصادی
۲۲۷.....	۷-۲- آثار اتحادیه‌های گمرکی
۲۲۷.....	۷-۲-۱- آثار ایستا
۲۳۰.....	۷-۲-۲- آثار پویا
۲۳۱.....	۷-۳- مشکلات یکپارچگی اقتصادی در کشورهای در حال توسعه
۲۳۳.....	سئوالات چهارگزینه‌ای
۲۴۱.....	فصل هشتم: تجارت بین‌الملل و توسعه اقتصادی
۲۴۲.....	۸-۱- نظریه تجارت و توسعه اقتصادی (نظریه سنی تجارت)
۲۴۳.....	۸-۲- انواع روابط مبادله
۲۴۳.....	۸-۲-۱- رابطه مبادله کالایی (تهاتری خالص) (N)
۲۴۳.....	۸-۲-۲- رابطه مبادله درآمدی (I)
۲۴۳.....	۸-۲-۳- رابطه مبادله ساده عوامل تولید (S)
۲۴۴.....	۸-۲-۴- رابطه مبادله دوجانبه (D)
۲۴۴.....	۸-۳- جایگزینی واردات در مقابل توسعه صادرات
۲۴۵.....	۸-۳-۱- الف- مزایای صنعتی شدن از طریق جایگزینی واردات
۲۴۶.....	۸-۳-۱- ب- معایب صنعتی شدن از طریق جایگزینی واردات
۲۴۷.....	۸-۳-۲- الف- منافع صنعتی شدن از طریق توسعه صادرات

۲۴۷.....	۸-۳-۲-ب- معایب صنعتی شدن از طریق توسعه صادرات
۲۴۸.....	۸-۴- دلایل بدتر شدن نرخ مبادله تجاری کشورهای در حال توسعه
۲۵۰.....	۸-۵- عدم ثبات قیمت صادراتی
۲۵۲.....	۸-۶- موافقت نامه های بین المللی کالا
۲۵۲.....	۸-۶-۱- ذخایر انکابی
۲۵۳.....	۸-۶-۲- کنترل صادرات
۲۵۳.....	۸-۷- قراردادهای تضمینی خرید
۲۵۴.....	سئوالات چهارگزینه ای
۲۶۵.....	فصل نهم: مباحث جاری در تجارت بین الملل
۲۶۵.....	۹-۱- گردش بین المللی سرمایه
۲۶۶.....	۹-۱-۱- انگیزه ها و علل گردش سرمایه بین المللی
۲۶۸.....	۹-۱-۲- آثار رفاهی گردش سرمایه بین المللی
۲۶۹.....	۹-۲- شرکت های چندملیتی
۲۷۰.....	۹-۳- مهاجرت بین المللی نیروی کار

بخش دوم: مباحث ذیالات تشریحی

۲۷۴.....	سئوالات چهارگزینه ای
۲۸۵.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل اول
۲۹۹.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل دوم
۳۱۷.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل سوم
۳۲۹.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل چهارم
۳۴۱.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل پنجم
۳۶۵.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل ششم
۳۷۷.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل هفتم
۳۸۵.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل هشتم
۳۹۵.....	پاسخ های تشریحی سئوالات فصل نهم

اقتصاد بین‌الملل در مورد وابستگی متقابل میان کشورها بحث می‌کند و به بررسی جریان کالاها و خدمات و پرداخت‌های یک کشور با سایر کشورهای جهان، سیاست‌هایی که این جریان را تنظیم و هدایت می‌کنند و اثر این سیاست‌ها بر رفاه کشورها بحث می‌کند. موضوعات مورد بحث در اقتصاد بین‌الملل عبارتند از: نظریه محض تجارت بین‌الملل، نظریه سیاست بازرگانی، بازارهای ارز خارجی و ترازپرداخت‌ها و تعدیل ترازپرداخت‌ها. نظریه سیاست بازرگانی یا حمایت‌گرایی، دلایل و آثار محدودیت‌ها و موانع تجاری را بررسی می‌کند. بازارهای ارز خارجی، فضایی مناسب برای مبادله پول ملی یک کشور با پول کشورهای دیگر فراهم می‌کند و تراز پرداخت‌ها، کل دریافت‌های یک کشور از بقیه جهان و کل پرداخت‌های یک کشور به سایر کشورهای جهان را اندازه‌گیری می‌کند و سرانجام، تعدیل ترازپرداخت‌ها و مکانیزم تصحیح عدم تعادل ترازپرداخت‌ها به نظام‌های مختلف پولی بین‌المللی و تأثیر آن بر رفاه کشورها می‌پردازد.

تقسیم‌بندی دیگر اقتصاد بین‌الملل از دیدگاه خرد و کلان است. نظریه محض تجارت بین‌الملل و نظریه سیاست بازرگانی که ابعاد خرد اقتصاد بین‌الملل را تشکیل می‌دهند، با کشورها مانند اشخاص و واحدهای منفرد رفتار می‌کنند و با قیمت‌های نسبی مواجه هستند. این بعد از اقتصاد بین‌الملل همان است که عموماً «تجارت بین‌الملل» نام دارد. از بعد کلان، موضوعاتی چون ترازپرداخت‌ها و سیاست‌های تعدیل تراز پرداخت‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد و با شاخص عمومی قیمت‌ها سر و کار دارد. این بخش از اقتصاد بین‌الملل نیز تحت عنوان «مالیه بین‌الملل» مطرح است. امروزه تجارت بین‌الملل از مرز مبادله کالاها و خدمات گذشته است. صادرات و واردات مفهوم گسترده‌تری یافته است. سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی و شرکت‌های چندملیتی مرزهای تولید را شکسته و خطوط تولید را نیز به ماورای مرزها صادر کرده‌اند و کشورها فقط واردکننده کالاها و خدمات نهایی و واسطه نیستند، بلکه قادر به واردات خطوط تولید کالاها و خدمات نهایی و مدیریت ناظر بر این تولیدات هستند. تشکیل بلوک‌واره‌های تجاری و سازمان‌های بین‌المللی همگی در جهت پیشروی به سمت اقتصاد واحد جهانی است، جایی که منافع جمعی کشورها فدای منفعت‌طلبی گروه خاصی نشود.

از بعد آموزشی، تجربه تدریس در زمینه اقتصاد بین‌الملل و مقایسه منابع و کتب دانشگاهی موجود در زمینه مالیه و تجارت بین‌الملل نیاز به تهیه کتابهایی را ایجاب می‌کند

که در عین داشتن حجم مناسب، پوشش‌دهنده کلیه تئوری‌های معمول اقتصاد بین‌الملل با بیان ساده‌تر باشد و بتواند با طرح مسائل از ابعاد مختلف، ذهن دانشجوی را در فهم بهتر مباحث فعال نماید. در این راستا از دو سال قبل کار تألیف و تدوین مجموعه حاضر با عنوان «تئوری و مسائل اقتصاد بین‌الملل» در دو بخش جداگانه، تجارت بین‌الملل و مالیه بین‌الملل آغاز شد و در مرحله اول، «بخش I: تجارت بین‌الملل» مشتمل بر کلیه تئوری‌های رایج بین‌الملل به انضمام پرسش‌های چهارگزینه‌ای هر مبحث در قالب نسخه اولیه، تألیف و تدوین گردید و به صورت حاضر، به کلیه اساتید و دانشجویان جامعه علمی کشور تقدیم می‌گردد. کتاب حاضر به شکل از دو بخش است. بخش اول، تئوری و مسائل تجارت بین‌الملل در نه فصل تدوین شده است و بخش دوم، پاسخ تشریحی به سؤالات چهارگزینه‌ای را در بر می‌گیرد. در تکمیل مجموعه حاضر، «بخش II: مالیه بین‌الملل» نیز با همین رویه در حال آماده‌سازی برای چاپ در آینده‌ای نزدیک است.

در ادامه از زحمات صمیمانه دوستان دیگری که به اشکال مختلف در این مجموعه ما را یاری نمودند تشکر و قدردانی می‌نمایم. در رأس این افراد، خانم صفیه پورمقی قرار دارند که زحمت تهیه مطالب اولیه برخی از فصول را به عهده داشتند. برای ایشان آرزوی توفیق در عرصه‌های علمی داریم.

لازم به ذکر است که نویسندگان، مجموعه حاضر را خالی از ایراد ندانسته و از نظرات اساتید، صاحب‌نظران و دانشجویان گرامی با نهایت تشکر استقبال می‌نمایند. خواهشمند است نظرات و پیشنهادات شما به آدرس الکترونیک هریک از نویسندگان، ارسال نمایند. و من الله توفیق

دکتر ابوالفضل شاه‌آبادی، عضو هیأت علمی دانشگاه بوعلی سینا

shahabadia@gmail.com

رقیه پوران و مهدی جعفری، مدرسین دانشگاه

pouran.roghaye@gmail.com

mahdi.jfr@gmail.com